

נר לשולחן שבת

פרשת בשלה

גליון 683-תשי"פ

לע"נ מרת בתיה
ב"ר אהרן ע"ה
ה"י שבט תנצב"ה

מה המשותף לאברהם, משה ואהרן? כולם הרימו ידיים!
"הרימוני ידי אל ה' אל עליון". (בראשית י"ב כ"ב) "והיה כאשר ירים משה את
ידו". (בשלה י"ז א) "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם". (ויקרא ט' כ"ב)
זוהר אדם שלא ירים ידיו למעלה אלא רק בתפילה, בקשה וברכה!
(זוהר יתרו ס"ז)

אכן זה בתנאי שידי נקיות מגזל וגניבה, דאם אינם נקיות, מה
יתרון לו בהגבהת ידי, אדרבה, הן מזכירין עוונותיו ולדונו
במידת הדין. (קב הישר ס"ג) לכן אברהם אמר שהוא נקי "מחוט ועד
שורן נעל", כך תפילתו תתקבל, שאין בו אבק גזל. (נפש חיים" מעי י')

"כאשר ירים משה ידו - הפורשים כפיהם לאביהם שבשמים". (פרד"א)
בספר "צידה לדרך" תמה למה אין אנו נוהגים להתפלל בזקיפת
ידיים למעלה, כמו שנהגו אבותינו מעולם?!
ושמא יש לתרץ, מאחר שעתה נוהגים אומות העולם להתפלל
כך, כמפורסם, לכן אין אנו נוהגים עכשיו להתפלל כך. כפי
שנאסר להקים מצבה, אף שהיתה אהובה לפני ה' בימי האבות,
עכשיו היא שנואה, מאחר שעשאוה כנענים חוק עבודה זרה.
(הביאו בהגהות רעק"א או"ח פ"ט - מצייין לספרו "באר שבע")

גודל מעלת זקיפת הידיים בתפילה: בשעה שהם נפרשות וזקופות
למעלה כראוי, מכבד האדם את הקב"ה בכמה סודות עליונים!
אחי ורעי, איך לא יתלהב האדם אל העבודה העצומה הזאת
ובנקל לעשותה, שאין ערך ותכלית לגודל מעלתה, שכל
העולמות העליונים הקדושים מתייחדים ומתקדשים על ידי
עבודה זו ועל ידי זה נתברך ונתייקר שמו הקדוש!
אך יזהר האדם מאד שלא תהיה כף אחת מחוברת אל חברתה
רק מרוחקות זה מזה קצת, ויד ימין תהא רוממה מעל יד שמאל.
ושלא בשעת תפילה או שבח והודאה, יזהר האדם מאד שלא
יזקוף חס וחלילה ידיו! ("יסוד ושורש העבודה" שער השלישי שער השיר א' עיי"ש)

"ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ותצאן כל הנשים
אחריה בתפים ובמחולות".
צניעות - הסכמה בעירנו איזמיר, שלא יהא מנגן מקבץ שכרו בין
הנשים ולא מנגנת בין האנשים.
וכן הבאים ליטול צדקה. לא יהא העני מקבץ מידי נשים, ולא
עניה מקבצת מידי האנשים.
(משא חיים" מערכת ג')

השבוע יחול יום הזכרון לפאר ישראל והדרו, הגאון רבי חיים
פאלאג'י, ראש הרבנים לטורקיה, "רב הכולל", י"ז שבט תרכ"ח

ניצוצות מתורתו

"אשר ראייתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם -
וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים". (פ"ד - נב"י "תורה תמימה" ועוד)
כתב החיד"א: הנשבע שלא להתפלל בבית כנסת מסויים, אסור
לו לשמוע שם את קריאת התורה, אך יכול לראות את הוצאת
ספר התורה ומיד לצאת.
(לדוד אמת" א' ט')

נחלק עליו רבי חיים פאלאג'י וכתב: ולי הקטן נראה שעדיף
שהוא לא יכנס כלל לבית הכנסת, כנזיר, שאומרים לו לך סביב
ואל תתקרב לכרם. מה גם שיש חשש שיתחילו לקרוא בתורה,
והוא יבוא לידי איסור, דמניח ספר תורה ויוצא, ואפילו יזדרז
ויצא לפני הקריאה, לא נכון להניח ספר ולצאת, ומה התכלית
בראיית הספר, הרי העיקר הוא שמיעת קריאת התורה?!

יצא רבי חיים פאלאג'י חוצץ על אותם אלו הנכנסים לבית הכנסת
ומתאספים בפתחו לראות בהגבהת ספר התורה, ותיכף יוצאים
החוצה... וכתב: "יותר טוב היה שלא יבואו כלל, ועל הגבאים
מוטל להכניסם לבית הכנסת פנימה, ויתנו להם מקום לשבת".

סיבת "המנהג" שאנשים היו נכנסים רק לראות בהגבהת הספר
תורה, נבעה מהענין הידוע (האר"י הקדוש ועיין באה"ט ומשנ"ב ק"ד ב')
שראו להתקרב אז אל ספר התורה כדי לראות הכתב היטב,
שנמשך אור גדול על האדם ע"י הסתכלותו בספר תורה מקרוב.

חידש רבי חיים פאלאג'י, שסגולה זו קיימת רק אם ישמע את
קריאת התורה אחרי כן!
(ספר חיים" ס' ב')

מה שנוהגים להכנס כל העם לראות הוצאת ספר התורה והכנסה גם
הריקים, אף אם הם בשאר התפילה הולכים ומטיילים בחצר בית
הכנסת... משום ש"ברוב עם הדרת מלך" ונכנסים לכבוד התורה
להאדירה בתפארה!
(מהר"ל תמ"ט)

"אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת... לאמר!"

אפילו קטן בישראל היה אומר שירה כמשה -- "ויזכר ימי עולם משה
עמו איה המעלם מים" - מה תלמוד לאמר? לדורות! (ירושלמי סוטה ה' ד)
אמר אלי בני אברהם: מזה סמך לרבנים מרביצי תורה שקורין
את השירה, שיקחו ענוה ושפלות ולא יתגאו בשררתם, שהרי
מעולל ועד יונק אמרו שירה כמו משה בשווה... (לחיים בירושלם")

רעהו וטבעו. לא נמלט מהם אלא מעט, חמישה יהודים. אחד מהם, שמו ר' יצחק, כשיצא מן הים המתין בכפר סמוך. אחרי עשרה ימים הגיע מכתב מגוי שעמד בראש משלחת החיפוש: 'דע לך שהלכנו למקום שבירת הספינה ובא עימנו יהודי מניצולי הספינה וקברנו שלושים ואחד נפשות'. וכן הגיע כתב על זה מר' יצחק שהלך עימם וכלל את המתים בשמותיהם. עתה באה אשתו של אחד הנטבעים אשר לא נוקב בשמו וביקשה שיתירו להנשא, הלא ר' יצחק הניצול מהספינה העיד כי כל השלושים ואחד נפשות מתו ובעלה היה בכלל החשבון. (שו"ת מהר"ם אלשקר כ"ה עיי"ש בארוכה)

יבחיזתי באי העברים, בין הבתרים. נבוך בנבכי ים התלאות, בבוא הדוגיאיות, לבי ראה נוראות. נפלאות מתורתך, מעשה אצבעותיך. על דף אחד כתבת לי תלי תלים של הלכות, כמגדל הפורח באויר בנוי לתלפיות, בעל פיפיות ... לא פקחת עיניך, ושלחת יד לשונך'. (כ"ד)

זחלתי וארא לנפשי קטלי באגמא קנה וסוף. איך אכנס בין מים למים. מים עמוקים, הים הגדול רב מצולה ורחב ידים ... זאת אישיב אל לבי, כי הכל מסייעים למלאכת שמים. המרבה והממעיט כקטון כגדול ... **מעשה שהיה כך היה:** שני יהודים הפליגו בספינה של גויים. שם האחד שבתי כהן ושם השני משה קולפתי. פרצה סערה ומעוצמת גלי הים טבעה הספינה. שבתי נמלט ומשה אבד זכרו. בא שבתי כהן והעיד ששמע מאחד הגויים שניצל מהספינה מספר לגויים סביבו מי טבע ומי ניצל. בתוך דבריו סיפר שסוחר גוי ששמו ססמנדו שלף פגיון והרג את משה קולפתי. וזה כי בעת טביעת האוניה אותו סוחר רכב וצף על קורת עץ משרידי הספינה ומשה הנזכר ניסה לעלות עליה, לכן ססמנדו הרגו.

השיב מהר"ם אלשקר: תמה אני הפלא ופלא על שני רבנים אשר יחלקו בדבר הפשוט, שאין לך בעולם "השחה" גדולה מזו ואין לך בעולם עדות ברורה יותר על הריגתו איך ובמה, כאילו נחקר בפני בית דין - בוודאי אשתו מותרת! (שו"ת מהר"ם אלשקר ק"א)

אחרי כל אלה הדברים שלח אחד מחכמי קונסטנטינה תשובתו לאסור את האישה והטיח דברים כנגד המתיר ... ושלחו את כתביו אלי לירושלים ממצרים, לראות אם יש בדבריו ממש.

מה אדבר ומה אשיב על תוכחתו של המשיב שלא כהלכה. מתהלך על שבכה, כעוגה בלתי הפוכה ... לא חש לקומתו ואל העולה על רוחו. לא דיו שטעה בעיקר הדין, אלא ששקל עצמו נגד כל גדולי עולם ... כי מי הוא זה ... היה לו לומר לא הבנתי דבריהם. ולא ירדתי לסוף דעתם ואמריהם. לא לבטל ומום בקדשים להטיל. כי לא לאיש כמוהו שיחו ומענו ושילוח לשונו. וכבר כתבנו בענין זה די וכל הרבנים הסכימו להתירה בלי פקפוק. והמעגנה והמחמיר בה, עליו יאמרו 'חומרו יגיד לו...' (שם ק"ב-ק"ג)

בשבתי מתמיה משמים ומשתאה, ומחליפות הזמנים וצוק העיתים נלאה. ויד הנרוד היתה עלי, ואני בתוך הגולה על נהר אוכל ואולי, והנה יד שלוחה אלי. קונטרס של הוויות מלין על כל גדויותיו, מעלה עשנו ותלונותיו. יגעתי בקוראי וגרוני ניהר, ולבי בקרבי סחרחר ... (כ"ה)

"גד, שמגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין". (יומא עה.) נדרו קהילות איטליה וכתרים צדקה לפדות אישה שהיתה שבויה ברודוס, והפקידו המעות בידי החכם מהר"ר עמנואל. בין כך וכך נכבשה רודוס ויצאה האישה חינם אין כסף. אחר כך מתה האישה ובתה היורשת באה לתבוע הצדקות. גם מהר"ר עמנואל הלך לבית עולמו. אמרו בניו, שאביהם לא ציווה אותם, ולא ידעו מה, מי ומה, שמא החזיר המעות לתורמים. **השיב מהר"ם אלשקר:** לא ניתנה הצדקה אלא על מנת שיפדה בה השבוי, לפיכך יעשו הפרנסים מה שיראה להם שהוא טוב. אכן יש לברר למעשה במקרה שהכסף הגיע כבר לגבאים, אם זכו בהם היורשים. (שו"ת מהר"ם אלשקר ע"א עיי"ש)

מיכה, בזכות שהיה שולחנו פרוס לכל בני האדם, זכה והחיהו כשיצאו ישראל ממצרים. (מדרש) פתו מצויה לעוברי דרכים. (סנהדרין קג)
מתוך "ספר הגור", פירוש קדמון על רש"י מגאון וקדוש רבי נפתלי הרץ טריוויש, דיין ושו"ץ בפונקפורט, בעל "סידור הקבלה"
והמים להם חומה-חמה כתיב חסר, שהקב"ה נתמלא עליהם חמה על פסל מיכה שעבר עימם בים - "ועבר בים צרה". (בעה"ט ועיין סנהדרין קג)
שאלה אשתי, מרת מנדלין, הלא בשלשת ימי אפילה כתב רש"י שמתו פושעי ישראל ולמה לא מת מיכה!?!
והשבתי לה שדתן ואבירם יוכיחו - שלא כל הרשעים מתו - רק פושעי ישראל שהיו כופרים בגאולה ולא רצו לעלות מתו במצרים, אבל רשעים שלא כפרו בגאולה יצאו. (י"ד כ"ט עיי"ש עוד ישוב)

קוי דמיון רבים היו במהלך חייו של רבי משה אלשקר למשה רבינו ובתווך הרמב"ם-רבי משה בן מיימון. אפשר היה לומר עליו את המליצה 'משה עד משה לא היה כמשה'...

"אז ישיר משה"

מגדולי הפוסקים בימי גירוש ספרד היה רבי משה אלשקר. גם פייטן גדול היה רבינו, כוחו רב בשירה וחרוזה. נולד וגדל בספרד. כשהגיע הגירוש גלה. בעת נדודיו היה בסכנת טביעה וגם נלקח בשבי. על אלו כתב בתפילתו: "מבור שאון דיליתי, מתהומות העליתני ובור השבי הוצאתני, וגמול טוב גמלתני" (בסוף השו"ת עיי"ש). אחרי הרפתקאות רבות הצליח להנצל משוביו והגיע לתוניסיה. בתוניס ישב ח"י שנים. לימד והנהיג את הקהילה. מאימת המצור של הספרדים נמלט ליוון. אחרי תקופה קצרה עבר לגור למצרים, שם הרביץ תורה לרבים ונתמנה לדיין בקהיר, בבית דינו של הרדב"ז. כאן מסתיים הדמיון עם משה רבינו... כי לעת זקנותו עלה מהר"ם אלשקר לארץ ישראל והשתקע בירושלים.

מהר"ם אלשקר היה חסידו ומעריצו של הרמב"ם: "אמר משה, קנא קנאתי ליסוד הדת והאמונה, שורש המדע והתבונה. עמוד התורה והחכמה התמימה. ים הדעת והמזימה, דגל התעודה. הנודע בישראל וביהודה. הרב המובהק, החסיד הגדול אור העולם ופלאו ... הוא הקדוש הרמב"ם ז"ל אשר שמו אותו המורים מטרה לחיצי סכלותם ולתער לשונם ודמיונם ... (מתוך "ספר ההשגות" בו עונה על הטענות על הרמב"ם - נמצא בשו"ת מהר"ם אלשקר סי' ק"ז)

"והמים להם חומה" - בשעה שירדו ישראל לים סוף, ירד גבריאל עמהם והקיפם ושמרם כחומה ... ולמים שלפניהם היה מכריז: 'הזהרו באלו שעתידים שיהיו חותמין לפניהם בברית'. (מדרש אבכיו)

יורנו המורה בהלכה, מה היא דעת הרמב"ם בברכת 'להכניסו בריתו של אברהם אבינו' שמברך האב. האם צריך לאומרה לפני המילה או אחריה?

תשובה: ודאי שדעת הרמב"ם שצריך לברך קודם המילה, כמו שנהגו במקומנו, שהוא אתריה דמר, על פיו יחנו ועל פיו יסעו. ומה שאומרים שיש קצת מתחכמים ואומרים שדעת הרמב"ם שמברכים אחר המילה, אלו דברי בורות, אסור לשומעם. לא עלה דבר זה על לב שום אדם בעולם. בואו ונצווה על אלו המשיגים המנהג המפורסם והמתקוקן על פי דין ועל פי עמודי עולם, התלמודיים ובעלי דרך האמת. (שו"ת מהר"ם אלשקר ח"י)

לשון יפיפיה יש לו למהר"ם אלשקר בפתחת תשובותיו

שאלת עוגה שבעלה טבע באוניה: אם דרך אוניה בלב ים ודרך אישה במים שאין להם סוף. הלא כמה נפלאו מכל הגיבורים אשר היו לפנינו, אשר ציפורנם טובה מכרסנו. אערכה לפניו משפט ולדין אתייצב ...

"ויהי הענן והחושך למצרים-נשפת ברוחך כסמו ים-ירדו במצולות כמו אבן".

סמוך לאלכסנדריה שבמצרים חושך ואפילה

השאלה היתה זו: אוניה ההולכת מאפריקה לאלכסנדריה והיו בה ל"ו נפשות מישראל, ועמד עליה נחשול ונשברה הספינה אחר חצות ליל, קרוב ליבשה. ויהי חושך ואפילה, לא ראו איש את